

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/54/2017
Identifikačné číslo spisu:	8113205270
Dátum vydania rozhodnutia:	28.03.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:8113205270.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Machyniaka a sudcov JUDr. Rudolfa Čirča a JUDr. Danice Kočičkovej vo veci žalobkyne P. J., narodenej XX. X. XXXX, bývajúcej v L., P., zastúpenej JUDr. Vierou Strakovou, advokátkou so sídlom v Prešove, Námestie legionárov 5, proti žalovaným 1/ T. W., narodenému XX. X. XXXX, bývajúcemu v L., L., 2/ T. W., narodenému XX. X. XXXX., bývajúcemu v J., I., 3/ J. V., narodenej XX. X. XXXX, bývajúcej v Z., Z., o určenie neplatnosti závetu a listiny o vydedení, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 16C/48/2013, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 28. októbra 2014 sp. zn. 17Co/116/2014, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobkyňa je povinná zaplatiť žalovanému 1/ náhradu trov dovolacieho konania, o výške ktorej bude rozhodnuté súdom prvej inštancie samostatným uznesením.

Žalovanému 2/ a žalovanej 3/ nepriznáva právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len súd prvej inštancie) uznesením z 15. januára 2013 č. k. 26D/1084/2012-51, Dnot/226/2012 prerušil dedičské konanie po nebohej O. W. (ďalej len „poručiiteľka“) a účastníkov dedičského konania L. W. a P. J. (žalobkyňu) odkázal, aby v ním určenej lehote podali žalobu o neplatnosť poručiiteľkou spísaných listín, a to holografického závetu a listiny o vydedení. Súd prvej inštancie aplikoval § 175k zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „O. s. p.“ alebo „Občiansky súdny poriadok“), pretože žalobkyňa na pojednávaní konanom 17. decembra 2012 neuznala platnosť závetu a listiny o vydedení s tým, že so závetom a listinou o vydedení nesúhlasí ani L. W., ktorého v konaní zastupuje. V predmetnom rozhodnutí súd prvej inštancie zároveň poučil účastníkov aj o následkoch nepodania žaloby.

2. V súdom určenej lehote podala žalobu o neplatnosť závetu a listiny o vydedení v pozícii žalobkyne len P. J..

3. O žalobe žalobkyne rozhodol súd prvej inštancie rozsudkom z 11. marca 2014 č. k. 16C/48/2013-97

tak, že písomnosti, listinu o vydedení z 11. mája 2010 a závet z 11. mája 2010 napísané poručiťkou, určil vo vzťahu k žalobkyni za neplatné. V prevyšujúcej časti žalobu žalobkyne zamietol. V odôvodnení rozhodnutia zhrnul zistený skutkový stav, citoval právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory. K námietke žalovaného 1/ o neúplnosti okruhu účastníkov konania, uviedol, že konanie nie je konaním dedičským, ale sporovým, a preto nepodanie žaloby odkázaným účastníkom dedičského konania má za následok, že v dedičskom konaní po poručiťke sa naňho nebude prihliadať. Neznamená to však, že o žalobe žalobkyne nie je možné pre tento nedostatok rozhodnúť.

4. O odvolaní žalovaného 1/ rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) v záhlaví označeným rozsudkom tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti, t. j. vo vyhovujúcom výroku zmenil tak, že žalobu zamietol. Na rozdiel od súdu prvej inštancie vyhodnotil námietku žalovaného 1/ o neúplnom okruhu účastníkov konania, ktorú zopakoval aj v odvolaní, ako dôvodnú. Poukázal na ustanovenie § 175k ods. 2 O. s. p. v spojení s ustanovením § 91 ods. 2 O. s. p., z ktorých vyvodil, že účastníci dedičského konania majú v sporovom konaní podľa § 175k ods. 2 O. s. p. postavenie nerozlučných spoločníkov a že toto spoločenstvo má charakter núteného spoločenstva. Rozhodnutie vo veci sa preto musí vzťahovať na všetkých účastníkov tvoriacich procesné spoločenstvo na jednej strane. Postavenie žalobcu je pritom určené obsahom rozhodnutia súdu v dedičskom konaní a ostatní účastníci musia vystupovať v konaní na žalovanej strane. Ak sa ale sporu nezúčastnia všetci nerozluční spoločníci, žalobe nemožno vyhovieť pre nedostatok vecnej legitímácie. V danej veci mal preukázané, že v dedičskom konaní vystupuje ako dedič po poručiťke O. W. aj L. W., ktorý ako odkázaný dedič na podanie žaloby, žalobu nepodal. Musí preto v konaní o neplatnosť závetu a listiny o vydedení vystupovať na žalovanej strane, keďže v tomto konaní ide o nerozlučných spoločníkov. Ak sa tak v tomto prípade nestalo, nebolo možné žalobe vyhovieť pre nedostatok vecnej legitímácie vyplývajúcej z hmotného práva. Rozsudok súdu prvej inštancie preto v jeho vyhovujúcej časti podľa § 220 O. s. p. zmenil tak, že žalobu zamietol.

5. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie. Navrhla zrušenie rozsudku odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie a vrátenie veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila dovolacími dôvodmi uvedenými v § 241 ods. 2 písm. b) a c) O. s. p. Uviedla, že L. W. nie je synom poručiťky a nedošlo ani k jeho adopcii poručiťkou. L. W. preto nesvedčí dedičský titul zo zákona a nemôže tvoriť nerozlučné spoločenstvo so zvyšnými do úvahy prichádzajúcimi dedičmi. Táto skutočnosť predstavuje podľa žalobkyne inú vadu, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Odvolaciemu súdu vyčítala aj nesprávne právne posúdenie veci, pretože pri existencii už spomenutej inej vady je aplikácia ustanovenia § 91 ods. 2 v spojení s ustanovením § 175k ods. 2 nesprávna. Poukazovala na to, že ňou podaná žaloba je určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c) O. s. p., ktorou sa domáhala vyslovenia neplatnosti právnych úkonov.

6. Žalovaný 1/ k dovolaniu žalobkyne uviedol, že rozsudkom Okresného súdu v Prešove z 22. mája 1972 č. k. Nc/12/72-18 bolo vyslovené, že L. W. je osvojencom poručiťky. Osvojenec poručiťky má postavenie účastníka dedičského konania a spolu so súrodencami tvorí nerozlučné spoločenstvo, ktoré má charakter núteného spoločenstva, pri ktorom je z hľadiska vecnej legitímácie nevyhnutné, aby v konaní vystupovalo toto spoločenstvo. Odvolací súd nepochybil, keď žalobu žalobkyne zamietol. Navrhol preto, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalobkyne zamietol.

7. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „C. s. p.“ alebo „Civilný sporový poriadok“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 30. júni 2016, postupoval na základe úpravy prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže dovolanie v tejto veci bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho tu v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku rešpektujúc, že podľa § 470 ods. 2 C. s. p. procesné účinky dovolania podaného pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované aj po 30. júni 2016. Nevyhnutnosť takéhoto posudzovania vyplýva tiež zo základných princípov Civilného

sporového poriadku, a to princípu spravodlivej ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní strán dovolacieho konania, ktoré začalo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a ods. 2 C. s. p.), a princípu ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

8. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie dovolania a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná aj po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 1 O. s. p., § 35 C. s. p. aj nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas na to oprávneným subjektom, zastúpeným advokátom, a že ide o dovolanie podané proti rozsudku, proti ktorému je prípustné (§ 238 ods. 1 O. s. p.), preskúmal tento rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je dôvodné.

9. V súvislosti s dovolaním žalobkyne proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu treba uviesť, že v zmysle § 241 ods. 2 O. s. p. mohlo byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O. s. p., b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd sa v prvom rade zaoberal procesnými vadami uvedenými v § 237 ods. 1 O. s. p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

10. Dovolací súd nezistil existenciu žiadnej procesnej vady obsiahnutej v taxatívnom výpočte uvedenom pod písmenami a) až g) § 237 ods. 1 O. s. p. Existencia procesnej vady nebola napokon ani žalobkyňou namietaná.

11. Rovnako nezistil ani existenciu procesnej vady konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) O. s. p. Tvrdenie žalobkyne, že po vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu malo vyjsť najavo, že L. nie je dedičom po poručiťke, najvyšší súd považoval za zavádzajúce. Z právoplatného rozsudku Okresného súdu v Prešove z 22. mája 1972 č. k. Nc/12/72-18 predloženého žalovaným 1/ totiž nepochybne vyplýva, že okresný súd rozhodol o tom, že mal. L. W., nar. XX. X. XXXX je osvojencom O. S., nar. X. X. XXXX. V tejto súvislosti treba dodať, že v zmysle § 119 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, osvojenie sa bude považovať za nezrušiteľné, ak osvojenec alebo osvojiteľ nepodá návrh na zrušenie osvojenia v lehote šiestich mesiacov od účinnosti tohto zákona. V danom prípade opak preukázaný nebol. Napokon, rozhodnúť o tom, kto je dedičom po poručiťovi, patrí súdu v konaní o dedičstve.

12. Dovolací súd nakoniec pristúpil ku skúmaniu vecnej správnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu z hľadiska žalobkyňou namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci.

13. Právnym posúdením veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

14. Podľa § 175k ods. 2 O. s. p. (zákona účinného v čase rozhodovania odvolacieho súdu) platilo, že ak rozhodnutie o dedičskom práve záviselo od zistenia sporných skutočností, odkázal súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javilo ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou. Na podanie žaloby určil lehotu. Ak žaloba nebola v lehote podaná, pokračoval súd v konaní bez zreteľa na tohto dediča.

15. Postupom podľa citovaného ustanovenia sa riešila v občianskom súdnom konaní predbežná otázka, významná pre konanie o dedičstve, či už išlo o spornú skutočnosť, od ktorej záviselo zistenie okruhu

dedičov alebo zistenie poručiťovho majetku a jeho dlhov. Rozhodnutím podľa ustanovenia § 175k ods. 2 O. s. p. bolo možné uložiť aj podanie návrhu na určenie (ne)platnosti závetu (listiny o vydedení), pretože určenie, či závet (listina o vydedení) je alebo nie je platný, je súčasne určením existencie či neexistencie tohto závetu (listiny o vydedení), a teda jedným z predpokladov pre posúdenie, či určitá osoba je alebo nie je dedičom poručiťa. Výriešenie tejto predbežnej otázky sa však vždy dotýka spoločných práv a povinností všetkých účastníkov konania o dedičstve. Dovolací súd považuje za správny názor odvolacieho súdu, že toto konanie môže splniť svoj účel len vtedy, ak takáto otázka je vyriešená rozsudkom, ktorého výrok je záväzný pre všetkých účastníkov prebiehajúceho konania o dedičstve (§ 159 ods. 2 O. s. p.). Preto pre konanie pred súdom vyvolané postupom podľa § 175k ods. 2 O. s. p. treba podľa povahy veci považovať týchto účastníkov za nerozlučných spoločníkov v zmysle § 91 ods. 2 O. s. p., a to ako na strane žalobcov, tak i na strane žalovaných. Postavenie navrhovateľov je pritom určené obsahom rozhodnutia súdu v dedičskom konaní, ale ostatní dedičia musia v sporovom konaní vystupovať ako odporcovia, i keď v dedičskom konaní sa niektorí z nich k spornej otázke nestavali odmietavo alebo vystupovali (či zatiaľ nevystupovali) pasívne. Ak sa takého konania nezúčastnili všetci nerozluční spoločníci, nemôže byť návrhu vyhovie, a to pre nedostatok vecnej legitimácie (R 65/2003).

16. V preskúmvanej veci boli síce uznesením súdu prvej inštancie z 15. januára 2013 č. k. 26D/1084/2012-51, Dnot/226/2012 odkázaní na podanie žaloby L. W. a P. J., avšak L. W. žalobu nepodal. Keďže výrok rozsudku vo veci samej musí byť záväzný pre všetkých účastníkov prebiehajúceho konania o dedičstve, musí byť okruh účastníkov konania v tomto spore zhodný s okruhom účastníkov dedičského konania v dobe vydania vyššie označeného uznesenia. Žalobkyňa mala preto žalovať všetkých ostatných účastníkov dedičského konania, včítane L. W.. Ak tak žalobkyňa neurobila, nemôže byť návrhu na určenie neplatnosti závetu a listiny o vydedení vyhovie, pre nedostatok vecnej legitimácie vyplývajúcej z hmotného práva. Odvolací súd posúdil preto otázku nedostatku vecnej legitimácie správne.

17. Pre úplnosť dovolací súd uvádza, že súd nebol povinný v tomto sporovom konaní žalobkyňu o nesprávnom určení okruhu účastníkov poučiť v zmysle § 5 Občianskeho súdneho poriadku. Súd by totiž dával poučenie o tzv. vecnej legitimácii, t. j. o tom, kto má byť podľa hmotného práva účastníkom konania a nie poučenie o procesných právach a povinnostiach účastníkov. Poučenie žalobkyne v tomto zmysle by presahovalo poučovaciu povinnosť súdu podľa § 5 O. s. p., čo je tiež v rozpore so zásadou rovnosti účastníkov konania (porovnaj rozhodnutie najvyššieho súdu z 27. októbra 2010 sp. zn. 4 Cdo 120/2009).

18. V nadväznosti na uvedené možno uzavrieť, že žalobkyňa napadla dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Keďže v konaní neboli zistené vady uvedené v § 237 ods. 1 O. s. p. a ani iné vady, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci [§ 241 ods. 2 písm. b) O. s. p.], najvyšší súd dovolanie žalobkyne podľa § 448 C. s. p. zamietol.

19. O trovách dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p. tak, že žalovanému 1/ úspešnému v dovolacom konaní priznal ich plnú náhradu, a to uložením povinnosti žalobkyni zaplatiť náhradu týchto trov s tým, že o výške náhrady rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením (§ 262 ods. 1 a 2 C. s. p.). V dovolacom konaní rovnako úspešnému žalovanému 2/ a žalovanej 3/ najvyšší súd právo na náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo im žiadne trovy nevznikli.

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.